

Kutseõppe kvaliteedi hindamine 2020: tulemused ja õppetunnid

Marge Kroonmäe

Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuuri kutseõppe hindamisjuht

Reet Taimsoo

Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuuri koolitusjuht

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

Vastavalt kutseõppeasutuse seadusele peavad kõik kutseõpet pakkuvad õppeasutused tähtajatu õppeõigusega õppekavariühmades läbima vähemalt kord kuue aasta jooksul kutseõppe kvaliteedi hindamise. Haridus- ja Teadusministeerium on hindamise läbiviimise delegeerinud Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse

Kvaliteediagentuurile (edaspidi *EKKA*), kes alustas sellega 2019. aastal. Kuna 2020. aasta lõpuks on kvaliteedi hindamises osalenud peaaegu pooled koolide tähtajatu õppeõigusega õppekavariühmadest, saab teha väikese vahekokkuvõtte.

Kvaliteedi hindamine 2019–2020

Kahe aasta jooksul on hinnatud 104 koolide õppekavariühma, mis on 44% kõikidest tähtajatu õppeõigusega õppekavariühmadest. Vaid kuuel juhul (u 6%) on nõukogu otsustanud, et järgmine hindamine viiakse läbi kolme aasta pärast, kuna õppetöö neis vastas kvaliteedi hindamise nõuetele osaliselt. Kõikidel teistel juhtudel on tulemus olnud maksimaalselt positiivne: järgmine hindamine toimub kuue aasta pärast.

2020. aasta lõpuks oli kõige suurem hinnatud õppekavariühmade osakaal (u 80%) isikuteeninduse õppesuuna õppekavariühmades

(majutamine ja toitlustamine, koduteenindus, juuksuritöö ja iluteenindus, reisimine, turism ja vaba aja veetmine) ning ehituse ja tsiviilrajatiste õppekavariühmas. Kõikide hinnatud isikuteeninduse õppesuuna õppekavariühmade tulemus oli väga hea: järgmine hindamine toimub kuue aasta pärast. Ehituse ja tsiviilrajatiste õppekavariühmas hinnati 13 kooli õppekavariühma ning kolme puhul (23%) oli otsus, et järgmine hindamine toimub kolme aasta pärast. Teistes valdkondades on hinnatud õppekavariühmade osakaal väiksem ja kokkuvõteteks vara.

Hindamised 2020

EKKA viis 2020. aastal läbi 52 tähtajatu õppeõigusega õppekavariühma kvaliteedi hindamist. Neist 48 juhul (92%) toimub järgmine kvaliteedihindamine kuue aasta pärast. Neljal juhul otsustas nõukogu, et järgmine hindamine viiakse läbi kolme aasta pärast. Selline otsus võeti vastu kahe kooli ehituse ja tsiviilrajatiste, ühe kooli transporditeenuste ning ühe kooli elektrienergia ja energeetika õppekavariühmas.

Aasta 2020 oli eriline COVID-19 pandeemiast tingitud eriolukorra ja piirangute tõttu. Kevadel jõudsid hindamiskomisjonid läbi viia tavapärased hindamiskülastused viies koolis, kuid alates märtsist

lükati hindamised kolmes koolis sügiseks. Sügisperiood oli intensiivne, hinnati 41 õppekavariühma 14 koolis. Kriisi jätkumise tõttu toimusid hindamiskülastused enamasti virtuaalselt või hübriidkülastusena, kus osa osalejaid oli kohapeal, osa liitus virtuaalselt. Praktilise töö keskkonna ja praktilise töö vaatlemiseks korraldasid koolid komisjonidele virtuaaltuure. Hoolimata alguses mõningasest skepsisest, said komisjonid virtuaalkülastuste käigus kogu analüüsiks vajaliku info. Nii koolid kui ka komisjonid olid paindlikud ja said olukorraga hästi hakkama. Tagasiside põhjal sobis vestlusel osalemine üle veebi 89%-le koolide esindajatest ja 90%-le hindamiseksperitidest.

Tugevused ja parendusvaldkonnad hindamisotsuste põhjal

Õppekavaarendus

Nagu eelmiselgi aastal, on eesmärgistatud ja süsteemne õppekavaarendus tugevuseks enamike õppekavariühmade puhul. Komisjonid tunnustavad õppekavade loomist erinevatele sihtrühmadele ja tasemetele. Kus võimalik ja asjakohane, nt tervise ja heaolu, logistika, mehhaanika ja metallitöö sektorites, on komisjonid

soovitanud laiendada valikut 5. taseme õppekavade loomisega. Tugevusena on esile toodud õppekavade rakendamist erinevates õppevormides, nt töökohapõhises õppes Rakvere Ametikooli ehituse ja tsiviilrajatiste õppekavariühmas ning mittestatsionaarses õppevormis Tallinna Tööstushariduskeskuse elektrienergia ja

energeetika, elektroonika ja automaatika, mehaanika ja metallitöö õppekavariühmades. Üldiselt on töökohapõhise õppe rakendamise komisjonide sagedas soovitus nt ehituse ja tsiviilrajatiste, energeetika ja automaatika, mootorliikurite, laevandus- ja lennundustehnika, transporditeenuste õppekavariühmades.

Tugevuseks on sageli **täienduskoolituse õppekavade** arendus ja rakendamine. Koolituste lõpetajate protsent on reeglina kõrge, mis näitab, et koolitused on kvaliteetsed ja vastavad sihtgrupi ootustele. Tugevusena on toodud kaasaegsed õppevormid täienduskoolituses, nt õpiampsud Valgamaa Kutseõppekeskuse ehitusvaldkonna täienduskoolituste pakkumisel.

Komisjonid on märkinud vajadust **valdkonna kiire arenguga** kaasa minna. Tehnoloogiliste uuenduste jõudmise õppeka-

Moodulite rakenduskavad

Rakenduskavasid on komisjonid võrreldes eelmise aasta hindamistega sügavamalt analüüsinud. Eristatavale tähelepanu on saanud **hindamine**, sest hindamisel on õppimise toetamisel otsustav roll. Põhiline probleem on, et väljundipõhise hindamise põhimõttest ei peeta järjepidevalt kinni: hindamiskriteeriumid, sh praktika puhul, ei lähtu alati õpiväljunditest. Probleemiks on ka, et hindamiskriteeriumid ei ole alati üheselt mõistetavad, konkreetsed ja **mõõdetavad. Eristava hindamise puhul on hindamiskriteeriumid**

Õppijate toetamine

Laiapõhjaline ja hästi toimiv õppijate **tugisüsteem**, mida veavad eest kompetentsed ja pühendunud inimesed, on leidnud tunnustust tugevusena ka paljudel eelnevatel aastatel. Õppijatega tegeletakse individuaalselt, suurt tähelepanu pööratakse hariduslike erivajadustega õppijatele, sealhulgas leides viise, kuidas

Õpikeskkond

Õppimist toetav õpikeskkond on endiselt sagedasemaid tugevusi. Kaasaegsed õppetingimused, sh praktilise töö võimalused toetavad taseme- ja täiendusõpet, nt simulatsioonikeskus Tallinna Tervishoiuakademiakoolis ja innovatsioonilabor Kuressaare Ametikoolis. Mitmel korral, nt Viljandi Kutseõppekeskuses ja Tallinna

Digiõpe

Digiõppe teema tõusis kõikide koolide, õpetajate ja õpilaste jaoks reaalselt päevakorda COVID-19 kriisist tingitud distantsõppe tõttu. Komisjonid on märganud siin sagedamini arenguruumi kui tugevusi. Digiõppe materjalid on küll olemas, kuid vajavad sageli ajakohastamist ja väljundipõhise õppe põhimõtetega vastavusse viimist. Olemas on selge vajadus uute digimaterjalide järele, eriti

Praktikakorraldus

Nii nagu eelmistel aastatel, näevad ka 2020 komisjonid vajadust ja võimalust muuta kooli **koostöö praktikavõrgude** sisulisemaks. Endiselt vajab parendamist **praktikajuhendajate koolitamine ning nõustamine**, kus on puudu süsteemsusest ja

vadesse ja õppetöösse aitab tagada süsteemne koostöö tööandjatega. Üksiti julgustavad komisjonid tuginema OSKA tööjõuvajaduse prognoosidele ja soovitudele nii taseme- kui täiendusõppes. Valikõpingutesse on soovitatud lisada tehnoloogia arengu ja tulevikuuskuste teemasid.

COVID-19 pandeemia tagajärjed mõjutavad tugevalt lähiaastate tööturgu mitmes valdkonnas ning komisjonid rõhutavad vajadust olla valmis kiireks reageerimiseks. Isikuteeninduse õppesuuna ja toiduainete töötlemise õppekavariühma õppekavade arenduses ja õppes tuleb arvestada pandeemia mõjust tingitud struktuurset muudatusi sektoris. Hindamisnõukogu rõhutas, et oluline on arendada digipädevusi, hoida vaimset tervist, kujundada keskkonnasäästlikku suhtumist ning puhtuse ja turvalisuse hoiakuid. **Üha tähtsam on siinjuures koolide ja ettevõtjate koostöö.**

mõnikord üldse puudunud. Vahel on ka hindamisülesanded ja -meetodid määratlemata, sh praktika õpiväljundite hindamisel.

Praktilise sisuga õppemeetodid, nt projektõpe, meeskonnatöö, õpilasfirmad, õppekäigud, on välja toodud tugevusena nt Kuressaare Ametikoolis, Tallinna Ehituskoolis, Tartu ja Haapsalu Kutsehariduskeskuses. Projektõpet toetab lõiminguid ning üldpädevuste arengut.

ka teised õpilased saavad neid õppetöös toetada. Näiteks Tartu Kutsehariduskeskuse tugikeskus tegutseb väga heas koostöös ja süsteemselt, väljalangevuse ennetamisel on kesksel kohal õpiraskuste varajane märkimine ja sekkumine. Hea praktika on mentorite süsteem õppija toetamiseks.

Lasnamäe Mehaanikakoolis on tugevusena märgitud õppimist toetav sotsiaalne keskkond. Materjalide keskkonnasäästlik kasutus on tugevus nt Rakvere Ametikooli ja Viljandi Kutseõppekeskuse ehituse ja tsiviilrajatiste õppekavariühmades.

mittetatsionaarses õppevormis. Komisjonid soovivad koolitada õpetajaid koostama ja kasutama kvaliteetseid digiõppevahendeid ja -materjale. Positiivset äramärkimist on leidnud koolide pädevad ja koostööaldis haridustehnoloogid, kes toetavad õpetajaid digilahenduste kasutamisel ja õppematerjalide koostamisel.

paindlikust korraldusest. Kuna sageli on ettevõtte praktikajuhendajatel keeruline leida aega koolitusel osalemiseks, soovivad komisjonid välja töötada **praktikajuhendajate e-kursusi**, mida saab läbida ilma kooli tulemata. Samuti soovivad komisjonid

mitmekesistada suhtlusvorme ettevõtte praktikajuhendajatega kontakti pidamisel.

Komisjonide hinnangul on praktika **seire ja kontakt praktika-kohtade** ja praktikantidega sageli pigem juhuslik, mistõttu võib info praktika õpiväljundite (mitte)saavutamise kohta jõuda kooli alles praktika kaitsmisel. Komisjonid soovivad muuta praktika-kaseire süsteemsemaks ning kaasata nt põhiõpingute õpetajaid praktika seiresse ja kasutada rohkem kaasaegseid suhtlusvõimalusi. Arenguvõimalusi on ka praktikadokumentide täitmisel, sest

praktikaaruanded ja neis sisalduvad enesehinnangud on sageli pealiskaudsed ning ei toeta õppimist. Komisjonid soovivad selgitada õppijatele praktika eesmärgi ja õpiväljundeid ning praktikadokumentide täitmisel pöörata rohkem tähelepanu nende sisulisele poolele.

Arenguvõimalusena soovivad komisjonid muuta **praktikakorralduse paindlikumaks**, et õpilastel oleks võimalik läbida praktika ettevõttele sobival ajal, mitmes jaos ja mitmes ettevõttes, et oleks võimalik sooritada kõiki praktikaulesandeid.

Õppe tulemuslikkuse analüüs ja kasutamine parendamiseks

Tagasiside kogumine pooltelt (õpilastelt, õpetajatelt, praktikaetevõtelt jne) ja eriti selle analüüs ning kasutamine konkreetseteks parendustegevusteks oli kitsaskoht kogu akrediteerimisprotsessi vältel ja on seda ka kvaliteedihindamisel. Tagasiside kogumine on sageli pigem juhuslik. Komisjonid soovivad muuta tagasiside kogumise protsessi nii, et see oleks juhitud, süsteemne ja kaasav. Arenguvõimalusena soovivad komisjonid

rahuloluküsitlusest tulenevate muudatuste kohta anda perioodiliselt **tagasisidet** küsitluses osalenutele, et nad tunneksid end rohkem kaasatuna. Korduvalt on antud soovitus koguda andmeid õppekavarühma- või vajadusel ka õppekavapõhiselt, et oleks võimalik konkreetseid ja spetsiifilisemaid probleeme tuvastada ja analüüsida.

Pädevad õpetajad

Õpetajaskond on erialaselt ja pedagoogiliselt pädev, püsiv, motiveeritud ja töötab ühtse meeskonnana. Õppeprotsessi kaasatud töömaailma esindajad on professionaalid, kes tunnevad meisterlikult õpetatavat eriala. Õpetajad osalevad erialavõr-

gustikes, erialaliitude ja ühenduste töös, kutsevõistluste korraldamises, kutsestandardite töörühmades ja kutseeksamite komisjonides. Seetõttu on nad kursis töömaailma vajaduste ja suundumustega ning arvestavad nendega oma kutsetöös.

Õpetajate arengu toetamine

Hindamiskomisjonid rõhutavad sageli vajadust toetada süsteemsemalt õpetajate kutse-, eri- ja ametialast arengut, sh stažeerimist. Komisjonid soovivad õpetajatel oma tööd sisuliselt analüüsida, et kindlaks teha koolitusvajadus. Stažeerimist peavad komisjonid väga oluliseks, et laiendada koostööd ettevõttega, olla kursis töömaailmas toimuvaga ning ajakohastada erialaseid teadmisi ja oskusi. Sagedaseks komisjonide soovituseks

on, et õpetajad tutvustaksid kolleegidele koolitustel omandatud ning analüüsiks koolitustel ja stažeerimisel omandatu rakendamist õppetöös.

Positiivses võtmes on komisjonid märkinud läbimõeldud ja motiveerivat õpetajate tunnustamise süsteemi nt Tartu ja Haapsalu Kutsehariduskeskuses.

Kokkuvõte

Tugevused	Kitsaskohad
Õppekavaarendus on eesmärgistatud, süsteemne, juhitud; arvestab õppijate ja tööturu vajadusi.	Õpiväljundite hindamine ei ole alati väljundipõhine, raskusi on hindamiskriteeriumite sõnastamisega.
Õpikeskkond toetab õppijat õpiväljundite saavutamisel.	Praktikakorralduses on puudus süstemaatilise koostööst kooli, õppija ja ettevõtete vahel.
Õppijate, sh HEV-õppijate toetamine on süsteemne, toimub õpetajate ja tugispetsialistide koostöös ning on tõhus.	Andmete kogumine õppe tulemuslikkuse ja rahulolu kohta ei ole süsteemne, andmeid ei analüüsita ega kasutata parendustegevusteks.
Õpetajad on motiveeritud, pühendunud, kvalifitseeritud.	Toetus õpetajate enesearengule, sh stažeerimisele on süsteemitu.
Õppes on kasutusel praktilise sisu ja eesmärgiga õppemeetodid, nt projektõpe, meeskonnatöö, õpilasfirmad.	Õpetajate ja õpilaste digioskused vajavad arendamist, et edukalt digiõpet ja digiõppematerjale luua ja rakendada.

Pikem kokkuvõte on kättesaadav EKKA veebilehel ekka.edu.ee/wp-content/uploads/KUKVA-kokkuvote_2020.pdf.